

U cijelosti je objelodanio i uvodom popratio glasoviti »Ljetopis fra Nikole Lašvanina«,⁶⁾ »Necrologium Bosnae Argentinae« po kodeksu franjevačkog samostana u Kr. Sutjesci,⁷⁾ »Ljetopis franjevačkog samostana u Kreševu«,⁸⁾ »Dva ljetopisa Bosne Srebrene«⁹⁾ i »Ljetopis franjevačkog samostana u Kr. Sutjesci«.¹⁰⁾ Kao izvori mogu se smatrati i »Pisma Stjepana I. Verkovića Josipu D. Božiću«¹¹⁾ i prilog povijesti hrvatskog pravopisa »Pravopisna rasprava između dra. Tome Koščaka i dra. fra Grge Čevapovića« što se vodila 1816. i 1817.¹²⁾

⁶⁾ »Glasnik zemaljskog muzeja« Sarajevo 1916.

⁷⁾ »Glasnik zemaljskog muzeja« Sarajevo 1917.

⁸⁾ »Glasnik zemaljskog muzeja« Sarajevo 1918.

⁹⁾ »Glasnik zemaljskog muzeja« Sarajevo 1919.

¹⁰⁾ »Glasnik zemaljskog muzeja« Sarajevo

¹¹⁾ Posebni otisak iz »Narodne Starine«, IV. Zagreb 1925.

¹²⁾ Zagreb 1930.

Svojim savjesnim radom osvijetlio je dr. fra Julijan Jelenić mnogu tamnu stranicu prošlosti svoga reda i provincije Bosne-Srebrene i time dopunio mnogo toga što je u pomanjkanju izvora umaklo Batiniću, a uz to dao i jasnu sliku kulturnog rada i nastojanja svoje braće i po tome je uz Batinića jedini pravi historik na čija se djela može mirne duše osloniti svak, ko proučava prošlost bosanskih »ujaka«. Ovim radom stekao je Jelenić neprocjenjenih zasluga. Njegovom smrću nestalo je dakle zasad najvidjenijeg fratra bosanske provincije. Jelenića su najviše cijenila njegova braća i u nj oči upirala, od njega puno očekivala i nakon smrti u znak osobite zahvalnosti i poštovanja prenijela mu mrtvo tijelo i sahranila u Visokom, u svom prosvjetnom rasadniku. Ondje će nadgrobni spomenik sjećati učeću mladež na čovjeka, koji joj u svakom pogledu može poslužiti kao uzor.

Hamdija Kreševljaković.

JEDNA POLEMIKA PROTIV ATTOMYRA, DJAKOVČANINA.

Homeopatija našla je vrlo rano velik broj pristaša iz naših krajeva. Lipich se tuži na ljubljanskoga homeopata: bio je to Faustus Gradišek, koji je liječnicima i te kako konkurirao. Njegova je slava još tolika, da je u Malovoj »Zgodovini slovenskega naroda« (Celje 1928. na str. 441) njegova slika prema Langusovom portretu oštampana. Ja sam na cijelu polemiku, koja se kod nas u Hrvatskoj u doba prije 1848. razvila između homeopata i apotekara i ostalih liječnika već upozorio.* Jedamput ću se podrobnije osvrnuti i na Zlatarovića, profesora bečkoga Josephinuma univerzi ravne vojnoliječničke škole, koji je bio, osobito kasnije, oduševljen homeopat i još šezdesetih godina pisao o tome brošure. Dr. Körbler mlađi upozorio me je na djakovčanina Attomyra recte Leberwursta, koji je tridesetih godina prošloga stoljeća svojim »Briefe über Homöopathie« (Leipzig) pobudio veliku pažnju kod svojih pristaša a kako nalazim i kod protivnika.** Nažalost sam mogao da pribavim samo drugi dio toga Attomyrova djelca tako da napadnuti list nemam u originalu. Napadaj je štampan u antihomeopatskome Arhivu 1834. (u drugo-

me svesku prvoga dijela). Taj »Archiv« izdavao je dr. F. A. Simon mlađi u Hamburgu. Kako je dugo živio sam »Archiv« ne znam. Ja sam svezak dobio sa navodom da potiče iz ostavine dra Mraovića, što je veoma lako moguće. Vjerovatno je, da je baš ta polemika razlog, što je dr Mraović uzeo baš taj broj. Pod kraj toga sveska u VIII. točki govori se, naime, o Attomyru. Naslov je članka: Dr Attomyr, genijalni homeopat i drugi Mojsije ili Salva venia stvaratelj uši. Kao motto je članku tekst Mojsijeve knjige, drugog poglavlja 8. reda 16., 17., 18. i 19., čiji je sadržaj u 17. tački. Ona kaže: Aron pruži ruku svoju sa štampom svojim i postaje uši po ljudima i stoci. Onda dolazi kratak uvod u kojemu persiflira Attomyra, da je našao tajnu Mojsijeva čuda. On ga publicira, veli pisac polemike dr H., u osmome pismu prvoga dijela svojih listova. Bojeći se, da čitači ne bi mislili da ih vara, polemičar citira doslovno rečeno Attomyrovo mjesto iz spomenutoga lista. U tome listu priča Attomyr da je saznao od svojega prijatelja M...g da je upotrebio njegov Psoricum: sredstvo protiv psore, svraba. Iza toga mu se pokazao na rukama naročito na laktovima osip, koji je strašno svrbio. Taj osip trajao je onda preko četiri nedjelje. (Attomyr vidljivo želi dokazati tvrdnju homeopata, da lijek koji u malenim dozama koristi kod jedne bolesti

* Isp. Dr. Lujo Thaller, Povijest medicine u Hrvatskoj i Slavoniji od godine 1770. do 1856. Zagreb 1927. str. 92.

** Cit. moje djelo, ibid. str. 13.

nju u velikim dozama provocira. Zato je interesantan njegov nastavak. Ja sam se dao, veli Attomyr u listu, od zadnje zime na eksperimentiranje sa Psoricumom. Ja sam nagovorio svoju Terezu, da uzme tri kuglice trideset i treće otopine. Ja sam uzeo nekoliko kuglica više. Za tri dana oboje nas je zasvrbila glava. Koliko smo se poplašili, kada smo na mojoj glavi našli uš. Uzeo sam češalj i još sam ih našao dvije. Zadnji puta sam imao uši zbog nekoga osipa na glavi pred petnaest godina. Zadnjih dana nisam putovao nijednomu bolesniku i nisam spavao u tuđemu krevetu. Zato sam držao da sam dobio uši zbog psoricuma. Zašto ne od jučerašnje pečene kokoši, mislila je Tereza. Kada je posla nekoliko puta češljem kroz kosu i skinula ne tri nego 10 (slovom: deset) uši, za dan poslije opet četiri, pa opet njih nekoliko, počela se na ušivo djelovanje Psoricuma ljutiti. Attomyr dalje izvodi, kako ga je to ponukalo da upotrebi u malenim dozama razumije se Psoricum kao sredstvo protiv uši. Polemičar nastavlja: »Atomire Atomire Ftirijače ili Pedikularče, kako bi te trebalo zvati, nastavi tim divnim putem! Ti ćeš sigurno mnogo još otkriti. Atomire drugi Mojsijo ušočina, ti si stvoren da nas odvedeš u obećanu zemlju medicine, pa ma

nas pustio kao djecu Izraila 40 godina bluditi po pustinji. Moglo bi se vama antihomeopatima dogoditi da vam a da to ne znate dadu u jelo psorikum pa da svi pomrete od strašne ušivosti. Uostalom, sreća je da nekoliko eksperimenata ipak ne odlučuje. Naš čestiti Atomir uvjerava nas, doduše, da nije bio ni na kakovome sumnjivome mjestu, da 15 godina nije imao uši, no kako je sa Terezom njegovom dičnom ženom, sestrom, što li mu je? Da ona nije spavala u tuđem krevetu. Kako to, da je ona tako nevjerovana u blizini takvoga homeopate? Kako je ona smjela doći na tako gadnu misao, da bi pečen kokot mogao ušivosti biti kriv? Pa onda, Atomire, 10 komada, dok je vijerni Atomir imao samo tri! Nije li moguće, da je ona negdje dobila te uši pa ih onda vjernome Atomiru donijela?! Terezo, Terezo, ti si mi sumnjiva da se nisi pošteno češljala, ili opet, no Terezo, meni se sve čini da ti je psorikum dobro došao. Ti ćeš ipak bolje znati kako je do uši došlo!«

Ne može se reći, da je polemika bila mnogo obazriva. Napadaj na samoga Attomyra nije nerazumljiv, no ono sa ženom ipak je malo previše.

Dr Lujo Thaller.

KRISNICE I ZELENİ JURE U KARLOVAČKOJ OKOLICI U XIX. STOLJEĆU.

Čitajući u 25. svesku »Narodne Starine« u radnji gg. dr. Širole i dr. Gavazzija članak »Obredne popijevke« sasvim se pomladih, naročito čitajući i slušajući stranu 67. o. g., gdje je opisan »obred« sv. Jure, kako se vrši u Žakanju. Odmah sam izvadio iz svojega porodičnoga arhiva sličan materijal, što mi ga je prije tridesetak godina priopćila majka Josipa Heffler (rođena Palaić oko g. 1830., Gazi — Karlovac).

I. I v a n j s k a p j e s m a (Krisnice). Poznat mi je samo tekst, što su ga pjevale građanke Krisnice. Išle su od kuće do kuće po četiri. Seoske Krisnice su bile okrenute licem jedna prema drugoj (v. sprijeda »Narodna Starina« sl. 22.), a kod gradskih jedna iza druge. Bile su to djevojke od 15—18 godina, a mogle su biti i mlađe. Oko pojasa su imale bijeli »komot«, na rukavima bijeli opšiv, a sa strane im je visjela »kesa od perlov«. Seoske su Krisnice nosile košarice.

Gradske Krisnice su pjevale ponajviše na »Strugi« i Gazi, a i po gradu cijeli dan prije Ivanja. Moja je majka bila posljednji puta Krisnica u 17. godini (od svoje 13. god.). Četiri puta su s njim pjevale Anka Krap-

čeva i Ana Šebrekova, po jedamput Marija Kraljeva i Oreškova, sve Gažanke.

Dakle oko god. 1845. pjevale su te Gažanske Krisnice ovako:

Mi prosimo, draga Gospe:
(Pripjev iza svakog retka.)
Dobro (ar) dobro (ar) jutro (danak)
Bog daj, daj Bog, Marija
Daj dobro ljetu
Daj nam ga Bog.

Da s' probude sluge, dikle;
Da se dikle za ran staju,
Da počesu žute kose,
5 I donesu za ran vode,
I nalože svitle ognje,
I pristave bistre krope;
Da oriblju nove stole,
Nove stole javorove,
10 I klupčice bršljankove,
I stolčace jesenkove,
I pometu s perom dvore
S perom dvore i komore...
Sir, pogača, baril vina